

දැන්වීම් අභිරේකය
2022 ජනවාරි 02 වැනිදා ඉරිදා

පාරිසරික සංවේදී ප්‍රදේශ

පාරිසරික සංවේදී ප්‍රදේශ යනු, ජෛව විවිධත්වය හා එහි පාරිසරික සේවා දිගු කාලීනව නඩත්තු කිරීම සඳහා අවශ්‍ය වන ප්‍රදේශයන් ලෙස වටහා ගත යුතුය. පාරිසරික පද්ධති සේවා අඩුණ්ඩව සැපයීම සහ ජෛව විවිධත්වය සංරක්ෂණය සහතික කිරීම සඳහා පාරිසරික සංවේදී ප්‍රදේශ සඳහා යම් ආකාරයක කළමනාකරණයක් අවශ්‍ය වේ.

පාරිසරික සංවේදී භූමි ප්‍රදේශවල ජෛව විවිධත්ව සංරක්ෂණය ප්‍රවර්ධනය කිරීම හා පරිසර පද්ධති සේවා නඩත්තු කිරීමේ (ESA) ව්‍යාපෘතිය

පරිසර අමාත්‍යාංශය, පස් අවුරුදු සැලැස්මක් යටතේ ක්‍රියාත්මක වූ පාරිසරික සංවේදී භූමි ප්‍රදේශවල ජෛව විවිධත්ව සංරක්ෂණය ප්‍රවර්ධනය කිරීම හා පරිසර පද්ධති සේවා නඩත්තු කිරීමේ ව්‍යාපෘතිය සඳහා එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවර්ධන වැඩසටහනේ (UNDP) සහය ලබා දුන්නේය. ජගත් පාරිසරික පහසුකම (GEF) මගින් මූලාශ්‍ර සැපයූ අතර, 2015 - 2021 දක්වා මේ ව්‍යාපෘතිය ක්‍රියාත්මක විය. ජෛව විවිධත්වයට සිදු වන තර්ජන අවම කර ගැනීම උදෙසා, ඉහළ සංරක්ෂණ වැදගත්කමක් සහිත පරිසර සංවේදී භූමි ප්‍රදේශ කේන්ද්‍ර කර ගනිමින් සංරක්ෂිත ප්‍රදේශ ලෙස ප්‍රකාශිත ප්‍රදේශවලට පරිබාහිරව පවතින පරිසර පද්ධති සේවා හා ජෛව විවිධත්වය අතින් අතිශයින් වැදගත්කමකින් යුතු පරිසර සංවේදී කලාප හඳුනා ගෙන, ජෛව විවිධත්වය සංරක්ෂණය සහ තිරසාර සංවර්ධනය මූලික කර ගත් ඉඩම් පරිහරණ සැලසුම් රටාවක් මගින් පරිසර පද්ධති කළමනාකරණය සංවර්ධනය සමඟ අනුප්‍රවාහගත කිරීම මේ ව්‍යාපෘතියේ මූලික අරමුණය. ව්‍යාපෘති කාල සීමාවෙන් පසුව ද ශ්‍රී ලංකාව පුරා හඳුනා ගත් පාරිසරික සංවේදී ප්‍රදේශ ප්‍රජාවගේ මෙන්ම අනුබද්ධිත රාජ්‍ය ආයතනවල සක්‍රීය දායකත්වය ඇතිව සහකළමනාකරණය සඳහා ඉදිරි පියවර ගෙන ඇත.

පරිසර අමාත්‍ය ගරු මහින්ද අමරවීර මහතාගේ පණිවිඩය

අපේ සුවිශේෂ ජෛව විවිධත්වයත්, ඒ හා සබැඳි පරිසර පද්ධති සේවා පදනමත් ජන ජීවිතයේ මනා පැවැත්ම සඳහා අත්‍යවශ්‍ය වේ. පිරිසුදු පානීය ජලය, සිසිල් පරිසරය මෙන්ම පිරිසුදු වාතයත්, පරිසර පද්ධතිය සපයන විසිතුරු බවත් තොමැතිව අප කාටවත් සතුටින් ජීවත් විය නොහැකිය. පරිසර පද්ධති සේවා පදනම පොහොසත් ලෙස පවත්වා ගනිමින් අපේ සංවර්ධන අවශ්‍යතා ඉටු කර ගැනීමට තව ආකාරයේ කළමනාකරණ මෙවලම් අවශ්‍ය වේ. පාරිසරික සංවේදී ප්‍රදේශ ඵලදායී අප අමාත්‍යාංශය මගින් හඳුන්වා දෙන නව සංවර්ධන මෙවලමයි.

ජනතාවගේ සක්‍රීය සහයෝගය ලබා ගනිමින්, ඔවුන්ගේ දැනුම, ආකල්ප හා කුසලතා ආදිය යොදා ගනිමින් ඔවුන් සඳහා පරිසර හිතකාමී ජීවනෝපාය අවස්ථා ඇති කිරීමටත්, ඒ සමගම එම භූමි ප්‍රදේශවල සුවිශේෂ ජෛව විවිධත්වය හා පරිසර පද්ධති සේවා පදනම ප්‍රවර්ධනය කිරීම මෙමගින් අපේක්ෂා කෙරේ.

කුරු වදුළු සිප ගෙන හමන මද නළ, බිතර මහේ දාහය දුරලයි. කුරුලු කුප්‍රනගේ අමන්දානන්දය විදින්න. මම වැව් කණ්ඩිය උඩ ඇණ තබා හිඳ ගනිමි. බැස යන ගිරු රැසින් රත් පැහැ ගැනුණු වැව් දිය මතට විසි කළ ගල් කැටය දිය සුලියක් නංවා නිහඬ වෙයි. දන්ඩි පැටවු ගස් ගොම්මන දෙසින් පිහිනන අදුරු සේයා හිතට ගෙනෙන්නේ වමන්කාරයකි.

එකවර ඇසෙන ක්‍රිස් හඬට හිස එසවූ මට කට්ටකාඩුවට ඔබ්බෙන් මී ගසට වීන් එල්ලුණු වව්ලෙක්, දෙන්නෙක් පෙනෙයි. කුඹුරට නැමුණු මී අතු අග සිටින උන් දුටු මට, මී ගසේ වවුලන් ළඟින බවත්, වවුල් වසුරු කුඹුරට වැටෙන බවත්, ගිනි පෙට්ටියක තරමේ වසුරු පිඩක ඇති යුරියා ප්‍රමාණය, කුඹුරු අක්කරයකට ප්‍රමාණවත් බවත්, රසායනික පොහොර විහිළුවක් බවත් කරලියට බැස්සේ මේ දශකයේ වුවත්, අවුරුදු සිය ගණනක් පැරණි ගස් දෙස බලන විට අපේ මුතුන් මිත්තන්ගේ දැනුම මොනවට

පසක් වෙයි. උන්දලා වැඩි කථා බහක් නැතත්, වැඩ කොට ඇත්තේ බොහොම හිතාමතා බව කියන්නේ නිකමට නොවේ.

පැරැන්නන්ගේ ඒ අද්විතීය දැනුම් සමුදායට ගරු කරමින් හබරාවත්ත එල්ලංගා පද්ධතිය පරිසර හිතකාමී ලෙස ජෛව විවිධත්වය ද සුරැකෙන ලෙස ප්‍රතිස්ථාපනය කිරීමට ගත් වෙහෙස තුළ, ක්ෂීරපායින් විශේෂ 21ක්, පක්ෂි විශේෂ 138ක්, උරග විශේෂ 28ක්, උභයජීවීන් විශේෂ 28 ක්, මත්ස්‍ය විශේෂ 9ක්, බත්කුරන් විශේෂ 14ක්, සමනලුන් විශේෂ 46 ක් යනාදී ලෙසින්, වදවීමේ තර්ජනයට ලක්ව ඇති පක්ෂීන් ගෙන් සමන්විත ආවේණික සතුන් විශේෂ 12ක් ද යනාදී ලෙසින්, වනජීවී විශේෂ ගණනාවකට වාසස්ථාන සුරක්ෂිත විය. අතීතයේ මහ කන්නයට සීමා වෙමින්, කුඹුර අස්වද්දා වැසි දෙවියන්ට යාදිනි කළ ගොවි පවුල් රිකට වැඩි ප්‍රමාණයක් දැන් වසර පුරාම ගොවිතැනින් අස්වනු නෙළති. මේ ප්‍රයත්නය පරිසර සංවේදී ප්‍රදේශ ආරක්ෂා කිරීම සඳහා ප්‍රචා

පාරිසරික සංවේදී ප්‍රදේශ; ජෛව විවිධත්ව සංරක්ෂණය; ඔබ සහ මම උගත් පාඩම:

බලමුලු ගැන්වීම සඳහා ප්‍රායෝගික, සංස්කෘතිකමය වශයෙන් අදාළ විසඳුම් භාවිත කළ හැකි ආකාරය පිළිබඳ; නැතහොත් සොබාදහම පදනම් කර ගත් විසඳුම් තුළින් කඳුලුගමුවේ සිනහ දකින්න හැකි වූ බවට කදිම උදාහරණයකි. එම මානාව කන්ද, කලා ඔය ගංගාධාර ප්‍රදේශය, ගඟේවාඩිය, විල්ලු, වේවැල් කැලේ යනාදී වශයෙන්, හඳුනා ගත් පරිසර සංවේදී ප්‍රදේශ තුළ, හරිත ආර්ථිකයකට මංපෙත් විවර කරමින්, පරිසර හිතකාමී ගොවිතැන, පරිසර හිතකාමී සංචාරක කටයුතු සහ කුඩා කර්මාන්ත ප්‍රවර්ධනයෙන්, සොබාදහමට සමීප විසඳුම් ඇසුරෙන් ග්‍රාමීය ආර්ථිකය සවිබල ගැන්වීමටත්, ප්‍රචාලිත සියලුම පාර්ශ්වකරුවන් පරිසර සංවේදී ප්‍රදේශ සංරක්ෂණය සඳහා දායක කර ගැනීමටත් අපට අවස්ථාව උදා විය.

කොවිඩ් වසංගතය හේතුවෙන් මේ දිනවල අප අපේ ගෙවතු වලට පමණක් සීමා වී ඇති හෙයින්, විවිධ ශාක විශේෂයන්, සත්ව විශේෂ සොබාදහමේ ප්‍රීතිය භුක්ති විඳිනු ඔබට නිරීක්ෂණය කළ හැකිය. ජෛව විවිධත්ව උණුසුම් ස්ථාන 36 අතරට අයත් ශ්‍රී ලංකාව ගෝලීය වශයෙන් ගත කළ ඉහළ ජෛව විවිධත්වයකින් සහ ඉහළ ආවේනිකතාවයකින් යුක්තය. ආවේනික සහ වදවීමේ තර්ජනයට ලක්ව ඇති විශේෂයන් ජීවත් වන්නේ කොතැනද, යන්න මොහොතකට විමසා බැලූ කල ඔවුන් ආරක්ෂිත ප්‍රදේශවලට පමණක් සීමා නොවන බව ඔබට වැටහෙනු ඇත.

පාරිසරික සංවේදී ප්‍රදේශ (ESA) යනු ආරක්ෂිත ප්‍රදේශවලින් පිටත ජෛව විවිධත්වය සංරක්ෂණය හා පරිසර පද්ධති සේවා තිරසාරව පවත්වාගෙන යාමට කළමනාකරණය කිරීම සඳහා පරිසර අමාත්‍යාංශය සහ අනෙකුත් ප්‍රධාන රාජ්‍ය හා සිවිල් සමාජය විසින් එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවර්ධන වැඩසටහනේ සහයෝගය ඇතිව සකස් කළ සංකල්පයකි. පාරිසරික

සංවේදී ප්‍රදේශ යනු ජෛව විවිධත්වය හා එහි පාරිසරික සේවා දිගු කාලීනව නඩත්තු කිරීම සඳහා අත්‍යවශ්‍ය වන ක්ෂේත්‍රයක් ලෙස වටහා ගත යුතුය. එය මූලික වශයෙන් සහ කළමනාකරණය අවශ්‍ය වන ප්‍රාදේශීය ප්‍රචාලකට පාරිසරික, ආර්ථික හා / හෝ සංස්කෘතික ප්‍රතිලාභ / සේවා සපයන ප්‍රදේශයකි.

එම පරිසර සංවේදී ප්‍රදේශ හඳුනා ගැනීමේ නිර්ණායක සියලුම පාර්ශ්වකරුවන්ගේ සහයෝගයෙන් හඳුනා ගැනීමට අපට හැකි විය. යම් ප්‍රදේශයක ජෛව විවිධත්වය හා පරිසර විවිධත්වය අනුව ඊට ලබා දිය හැකි වටිනාකම ඉන් පළමුවැන්නයි. දෙවැන්න ඒ ප්‍රදේශයෙන් ලැබෙන පරිසර පද්ධති සේවා මොනවා ද? යන්නයි. උදාහරණයක් ලෙස යම් ප්‍රදේශයක පිහිටි ගංගාවකින් කෘෂිකර්මාන්තයට හා අනෙක් කටයුතු සඳහා ජලය ලැබෙන ආකාරය, වනාන්තරයක් පිහිටීම නිසා ලැබෙන ඔක්සිජන් ප්‍රමාණයත්, මේ පරිසරයෙන් මිනිසුන්ගේ මනසට ලැබෙන සුවය සඳහාත් අගයක් ලබා දිය හැකිය. තුන් වැනි නිර්ණායකයට ආපදා කළමනාකරණය කිරීම හා ආපදා අවම කිරීම සඳහා යම් කිසි පරිසරයක තිබෙන වටිනාකම මෙන්ම දේශගුණ විපර්යාසවලින් සිදු වන හානි අවම කිරීමට තිබිය යුතු තත්ත්වයන් වැදගත් වේ.

පරිසර සංවේදී ප්‍රදේශ පිළිබඳ අප ලත් අත්දැකීම් පවසන්නේ කුමක් ද?

- * මේවා ආරක්ෂිත ප්‍රදේශ නොවේ. එහෙත් මේ වාසස්ථානවල වදවීමේ තර්ජනයට ලක්ව ඇති ශාක, සත්ත්ව ජීවිත තිබේ.
- * මේ ප්‍රදේශ සපයන පාරිසරික සේවා අමිල වේ.
- * ඔබට පාරිසරික සංවේදී ප්‍රදේශය තුළ ජීවත් විය හැකිය.
- * ඔබට පාරිසරික සහ ආර්ථික ප්‍රතිලාභ ලබා ගත හැකිය. (උදා: කෘෂිකර්මය, ධීවර කර්මාන්තය, වාරිමාර්ග, මහා මාර්ග, තිරසාර සංචාරක ආදිය)
- * තිරසාර භාවිතයට ඉඩ සලසමින් සංරක්ෂණය සඳහා පදනමක් ලෙස ප්‍රාදේශීය ප්‍රචාල සමග අන්‍යෝන්‍ය ගිවිසුම් ඇති කර ගැනීම තුළ ස්වාභාවික සමීපත් එලදායීව තිරසාර භාවිතය සහ ජෛව විවිධත්වය සංරක්ෂණය ස්ථාපිත කිරීම සිදු වේ.
- * මෙය ජීවන රටාව පිළිබඳ නව කියවීමකි. සමීපත් තිරසාර භාවිතයේදී ගැටුම අවම කිරීමේ විකල්පයකි. සියලුම පුරවැසියන්ට පරිසර සංරක්ෂණය සහ තිරසර සංවර්ධනය සඳහා දායක වීමට මනා ප්‍රවේශයකි.

සුග්‍රහාධි සමරසිංහ,
තාක්ෂණික සම්බන්ධීකාරක /
ව්‍යාපෘති කළමනාකාර,
ESA ව්‍යාපෘතිය.

යම ප්‍රදේශයක් පාරිසරික සංවේදී කලාපයක් වීමට බලපෑ හැකි කරුණු බොහෝමයකි. 2021 වර්ෂය වන විට ශ්‍රී ලංකාවේ හෙක්ටයාර් 2,380,696, ගොඩබිම සහ සාගර ප්‍රදේශ සංරක්ෂිත ප්‍රදේශ ලෙස හඳුනාගෙන ගැසට් මගින් ප්‍රකාශයට පත් කර කළමනාකරණයට නතු කර ඇත්තේද එම නිසාවෙනි. එනමුදු දැනට සංරක්ෂිත ප්‍රදේශවලින් බැහැරව තවත් බොහෝ පාරිසරික සංවේදී කලාප පිහිටා තිබේ. මේ ප්‍රදේශ හඳුනා ගැනීමට භාවිත කරන ක්‍රියාවලිය පැහැදිලි කිරීම මේ ලිපියේ අරමුණ වේ.

ජාතික මට්ටමෙන් මෙන්ම ගම්මාන මට්ටමෙන් ද පාරිසරික සංවේදී කලාප හඳුනා ගත හැකිය. භූමියේ වපසරිය කුමන ආකාරයක වුව ද භාවිත කළ යුතු ක්‍රමවේදය එකම විය යුතුය. ඒ සඳහා සැකසෙමින් පවතින ක්‍රමවේදය දැනට පිටපත (version- 01) ලෙස නම් කර ඇත. එලෙස මේ ක්‍රමවේදයට අංකනයක් යොදා නම් කිරීමට හේතුව වන්නේ, දැනට ඇති ප්‍රමාණාත්මක දැනුමෙන් විශ්ලේෂණය කරන නිසාවෙනි. මේ විශ්ලේෂණය තව දුරටත් දියුණු කරමින් එයින් ලැබෙන තොරතුරු වල නිවුනාව වැඩි දියුණු කිරීමට බලා පොරොත්තු වන අතර, ඒ අනුව ඉදිරියේදී මේ ක්‍රමවේදයට නව පිටපතක් නිකුත් විය හැකිය. එබැවින් පාරිසරික සංවේදී ප්‍රදේශ හඳුනා ගැනීමේ ක්‍රමවේදය නිරන්තරයෙන් නව දත්ත, නව තොරතුරු සහ තාක්ෂණික ක්‍රමවේද මත දියුණු විය යුතුය.

2020 - 2021 කාලය තුළ භෞමික හා සාගර ප්‍රදේශ අලලා සංවේදී ප්‍රදේශ හඳුනා ගැනීමේ ක්‍රමවේදය සැකසීමේදී යම් භූමි දර්ශයක සංවේදීතාව සඳහා අගයක් ලබා දීමට ඇති හැකියාව පහත ප්‍රමුඛතා කාණ්ඩ 04ක් ඔස්සේ සලකා බැලිණි.

1. ජෛව විවිධත්වය

ජෛව විවිධත්වයට විවිධාකාර නිර්වචන ඇත. සරල නිර්වචනයක් වනුයේ භෞමික සමුද්‍ර සහ අනෙකුත් ජලජ පරිසර පද්ධති තුළ දැකිය හැකි සජීවී ජීවින්ගේ විවිධත්වය විචල්‍යත්වය සහ එම විචල්‍යත්වයට හේතුපාදක වන ජානමය විවිධත්වය වේ. ශ්‍රී ලංකාවේ ඉතා ඉහළ ජෛව විවිධත්වයක් පවතී. බොහෝ සතුන් හා ශාක ශ්‍රී ලංකාවේ පමණක් දැකිය හැකි විශේෂවේ. එබැවින් එබැවින්, පාරිසරික සංවේදීතාව ජෛව විවිධත්වය සමඟ සබැඳි පවතී.

2. පරිසර පද්ධති විවිධත්වය

ජීවීන් නිරන්තරයෙන්ම තමන් අවට ඇති භෞමික පරිසරය සමඟ අන්තර් ක්‍රියා කරයි. මෙලෙස සූ වි ශේෂ ජීවීන්

සමූහයක් යම් ප්‍රදේශයක භෞමික පරිසරය සමඟ බද්ධ වීම ඔස්සේ පරිසර පද්ධති ඇතිවේ. මේ අනුව විවිධාකාරයේ පරිසර පද්ධති නිර්මාණය වන අතර, එහි විවිධත්වය පරිසර සංවේදීතාවයේ එක් කොටසකි.

3. පාරිසරික සේවා

පාරිසරික සේවා යනු, ප්‍රජාව පරිසර

පද්ධතීන්ගෙන් ලබා ගන්නා ප්‍රතිලාභවේ. සමහර ප්‍රතිලාභ දෘශ්‍යමාන වන අතර (උදා - ජලය, ආහාර, ඖෂධ) බොහෝමයක් පාරිසරික සේවා අදාශ්‍යමාන වේ. (උදා - ස්වසනයට අවශ්‍ය කරන ඔක්සිජන්, කාබන් තිර කිරීම, උෂ්ණත්ව යාමනය). පාරිසරික සංවේදීතාව සංරක්ෂණය කිරීමේදී මෙවැනි පාරිසරික සේවා සපයන ප්‍රදේශ හඳුනා ගෙන කළමනාකරණය කිරීම ඉතා වැදගත්වේ.

4. කාලගුණික හා ආපදා කළමනාකරණය සඳහා ඇති වැදගත්කම

ගෝලීය පාරිසරික වෙනස්කම් සහ ගෝලීය පාරිසරික වෙනස්කම් නිසා සිදු වන කාලගුණික ආපදා කළමනාකරණය සඳහා අත්‍යවශ්‍ය වන පරිසර පද්ධති ඇත. කාබන් තිර කිරීම, වලාකුළු ආකර්ෂණය කර ජාල සම්පාදනය කිරීම, බැචුම්වල විය හැකි පාංශු භායනය වැලැක්වීම වැනි සුවිශේෂ ක්‍රියාකාරකම් කළ හැකි කඩොලාන, කඳුකර වැසි වනාන්තර සහ තාණ භූමි වැනි පාරිසරික පද්ධති සංවේදී වන අතර, මෙවැනි භූමි භාග කළමනාකරණය අත්‍යවශ්‍ය වේ. මෙහිදී භාවිත කරන ලද මූලිකම මූලධර්ම වනුයේ පාරිසරික සංවේදී කලාප හඳුනා ගැනීම, නම් කිරීම සහ කළමනාකරණය ඔස්සේ

- 1. ශ්‍රී ලංකාවේ සියලුම පරිසර පද්ධති නියෝජනය

වන ලෙස සංවේදී කලාප හඳුනා ගැනීම, වන වැස්මෙන් පරිහානිව විවිධ ආකාරයේ පරිසර පද්ධති ශ්‍රී ලංකාව සතුව ඇත. උදාහරණයක් ලෙස මුහුදු තාණ භූමි වන වැස්මක් ලෙස වනාන්තර සඳහා ලබාදී ඇති අර්ථකථනයෙන් නොසලකන අතර, පරිසර පද්ධතියක් ලෙස ඉතා වැදගත් පාරිසරික සංවේදී කලාපයක් වේ.

- 2. ශ්‍රී ලංකාවේ ආවේණික විශේෂ සහ වදවීමේ තර්ජනයට මුහුණ පා ඇති විශේෂ පර්යන්තය වන විශේෂ සහ ආර්ථික වටිනාකමක් ඇති විශේෂවල ප්‍රශස්ත ගහනයන් පවත්වා ගෙන යෑමට අත්‍යවශ්‍ය වන භූමිභාග කළමනාකරණය වනාන්තර යන නිර්වචනයට ඇතුළු නොවීම නිසා අවතක්සේරුවට ලක් වී ඇති මෙවැනි පරිසර පද්ධතීන්ගේ නියෝජනය.
- 3. මානව අභිවෘද්ධිය සහ පැවැත්ම සඳහා අත්‍යවශ්‍ය වන පාරිසරික සේවා සපයන භූමි බණ්ඩ කළමනාකරණය, කෘෂිකර්මාන්තය, විදුලිබල නිෂ්පාදනය වැනි ක්‍රියාකාරකම් සිදු කිරීමට ශ්‍රී ලංකාවේ ගංගා පද්ධතිය සිදු කරන පාරිසරික සේවාව මේ මූලධර්මයට උචිත නිදසුනකි.
- 4. ශ්‍රී ලංකාවේ මානව විකාශනය, ක්‍රියාකාරකම් සහ වැදගත් සන්ධිස්ථාන සනිටුහන් කරන මෙන්ම මානසික සහ ආධ්‍යාත්මික අභිවෘද්ධිය වෙනුවෙන් වැදගත් වන භූමි භාග කළමනාකරණය. ප්‍රාග් ඓතිහාසික යුගයේ සිට මේ දක්වා විවිධ ප්‍රජාවන්ට වැදගත් වන ප්‍රදේශ අප අනන්‍යතාව පිළිබිඹු කරයි. එවැනි බිම් බණ්ඩ මේ සඳහා වැදගත් නිදසුනකි.
- 5. ගෝලීය උණුසුම් වීම හා බැඳුණු විපර්යාස මෙන්ම ස්වාභාවික සහ මානව ක්‍රියාකාරකම් නිසා නිවු වී ඇති ආපදාවලින් විය හැකි හානිය අවම කර ගැනීමට අවශ්‍ය භූමිභාග කළමනාකරණය, කොළඹ අගනගරය ජාත්‍යන්තර රම්සා සාගර තෙත් බිමක් වුව ද, අද කොළඹ නගරයේ ජලය බිමට නුසුදුසු වේ. එවැනි තත්වයක් හමුවේ කොළඹ අග නගරයට සහ තදාසන්න ප්‍රදේශවලට ජලය සපයන

මූලාශ්‍ර සංවේදී කලාපයක් ලෙස කළමනාකරණය අත්‍යවශ්‍ය වේ. ප්‍රථම වරට මෙවැනි සංවේදී කලාප හඳුනා ගැනීමේ ක්‍රියාකාරකම් සිදු කිරීමේදී දත්තවල නිවැරදිතාව, ප්‍රමාණාත්මක බව සහ එම දත්ත එක්රැස් කිරීමේදී අදාළ අක්ෂාංශ, දේශාංශ ලකුණු කර එකතු කරන ලද දත්ත ද යන්න ඉතා වැදගත් වේ. විද්වතුන් සහ රාජ්‍ය ආයතන මෙවැනි සංවේදී කලාප හඳුනා ගැනීමට භාවිත කළ හැකි දත්ත රැස් කර ඇති නමුදු, බොහෝ දත්ත එක්රැස් කළ භූමියේ නිවැරදි තොරතුරු රහිතව තිබීම පොදු ප්‍රශ්නයකි. ගෝලීය ස්ථානගත කිරීමේ පද්ධතිය (GPS) වැනි තාක්ෂණික ක්‍රමවේද යොදා ගනිමින් දත්ත රැස් කිරීමත්, මුල් දත්ත ගබඩා කර තැබීමත් මෙවැනි හඳුනා ගැනීමේ ක්‍රමවේදයකදී ඉතා වැදගත් වේ. සංවේදී කලාප හඳුනා ගැනීමේදී ශ්‍රී ලංකාවේ ගොඩබිම සහ සාගර කලාපය කි.මී.1 X 1 කොටුවලට වෙන් කර එවැනි එක් වර්ග කිලෝමීටරයක වපසරියෙහි ඇති ජෛව විවිධත්වය, පාරිසරික විවිධත්වය, පාරිසරික සේවා සහ කාලගුණික සහ ආපදා කළමනාකරණයේ ඇති වැදගත්කම වෙනුවෙන් අගයක් දිය හැකිවේ. මෙවැනි අගයන් දීමේදී එක එක විචල්‍ය වන වෙනම මැනිය යුතු

වන අතර, ශුද්ධගත කිරීම ඔස්සේ එක විචල්‍යක් තුළ වැදගත්කමින් ඉහළම දෙයට වැඩි වටිනාකමක් දිය හැකිවේ. උදාහරණයක් ලෙස මිරිදිය මත්ස්‍යයන් ගත් කල ශ්‍රී ලංකාවට ආවේණික, ශ්‍රී ලංකාව තුළ ද එකම කුඩා භූමි භාගයකට පමණක් සීමා වී ඇති බන්දුල පෙනියා මත්ස්‍ය වාසය කරන පරිසර පද්ධතිය ඇති වර්ග කිලෝමීටර ප්‍රමාණයට වැඩි වටිනාකමක් දිය යුතුවේ. මන්ද එම බිම්කඩ යම් ආකාරයකින් භායනයට පත් වුවහොත් මුළු ලෝකයෙන්ම මේ මත්ස්‍යයා වදවී යන බැවිනි. පාරිසරික සංවේදී කලාප හඳුනා ගැනීම ඔස්සේ අපට ඇති වන වාසි බොහොමයකි.

- 1. සංවේදීතාවට හේතු වන සාධකය නියමිත කළමනාකරණයෙන් එහි සේවා නැවත නැවත ලබා ගත හැකි වීම. එම සාධකය ආර්ථික කටයුතු සඳහා හේතුපාදක වේනම්; මෙලෙස කළමනාකරණය කිරීම ආර්ථික අභිවෘද්ධියට මෙන්ම තිරසර බවට ද වැදගත්වේ. උදාහරණයක් ලෙස හික්කඩුව ප්‍රදේශයේ කොරල්පර හඳුන්වා දිය හැකිය. එම කොරල්පරය ආශ්‍රිතව ඩොලර් මිලියන ගණනක සංවර්ධන කටයුතු සිදු කරන ලද නමුදු, එම කොරල්පරය භායනයට ලක් වීම නිසා අද වන විට සංචාරක මෙන්ම ධීවර කර්මාන්තයට ද බලපෑම් එල්ල වී ඇත.
- 2. පාර්ශ්වකරුවන් හඳුනා ගැනීමේ හැකියාව සහ සියලුම පාර්ශ්වකරුවන් සම්බන්ධ කර ගනිමින්, වගකීම බෙදා ගනිමින් කළමනාකරණයට ඇති හැකියාව.
- 3. නව සංවර්ධන ක්‍රමෝපාය, ඉලක්ක සහ සංවර්ධනය සඳහා මෙතෙක් භාවිත නොකළ ස්වාභාවික සම්පත යොදා ගනිමින් ශ්‍රී ලංකාවට සුවිශේෂ වූ හරිත මූල්‍ය ක්‍රම හඳුන්වා දීමට හැකි වීම.
- 4. මෙවැනි දත්ත ඇති නිසා සංවර්ධන කටයුත්තකට පෙර දත්ත විශ්ලේෂණයෙන් එම සංවර්ධන කටයුත්ත බාධාවකින් තොරව කර ගෙන යා හැකි ප්‍රශස්ත භූමිය තෝරා ගත හැකි වීම. මේ නිසා ආයෝජකයන්ට නියමිත තිරණ ගැනීමටත්, සංවේදී කලාපවලින් බැහැරව සංවර්ධන කටයුතු කිරීමටත් හැකිවේ.
- 5. ප්‍රජා මූලික කළමනාකරණයට ඇති ඉඩකඩ, සිවිල් සංවිධානවලට ප්‍රජා මූලික ආයෝජන ව්‍යපෘති

මහාචාර්ය සෙවිල්දි ජයකොඩි වයඹ විශ්වවිද්‍යාලය

පාරිසරික සංවේදී ප්‍රදේශ පේච්චි විවිධත්වය හා සබැඳි දේශීය දැනුම සඳහා නව ප්‍රවේශයක්

පෘථිවිය පුරා විසිරී පැතිරී ඇති ජෛව විවිධත්වය සැලකූ කල අපේ රට සුවිශේෂ ස්ථාන 36කින් එකකි. ගෝලීය පාරිසරික ස්වස්ථතාව සඳහා එම කේන්ද්‍ර ආරක්ෂා වී පැවතිය යුතුවේ. පාරිසරික සංවේදී ප්‍රදේශයක් ලෙසින් අප හඳුනා ගන්නේ ජෛව විවිධත්වයෙන් සරු, පොහොසත් තැනකි. එය ආවේණිකතාවට හේතු වන ඒක දේශික ජීවීන්ගේ වාසස්ථානයක් වන්න පුළුවනි. ඇතැම් විට එම පෙදෙස ආවේණික හෝ පර්යන්ත සත්ව විශේෂවල අභිජනනයට යෙදෙන තැනක් ද විය හැකිය. පානීය ජලය සැපයෙන දිය උල්පත් මතුවන තැනක් විය හැකිය. අනාදිමත් කාලයක සිට ජනතාව සිය ජීවනෝපාය අවශ්‍යතා සඳහා එක්රැස් වූ පොදු ස්ථානයක් විය හැකිය. එතැන හා බැඳුණු රසවත් ජන කතා තුළ ජීවයේ විවිධත්වය සැඟව තිබිය හැකිය.

නොපෙනෙන ලෝකයේ ඇතැයි ඔවුන් විශ්වාස කළ, ඔවුන්ගේ පිහිටට එන මුතුන්මිත්තන්ගේ කාලයේ සිට ආරක්ෂිතව පැවතියා වූ වනස්පතීන්ගෙන් හෙබි පුජනීය රුක් ගොමුවක් ද විය හැකිය. නූතන පරිසර විද්‍යාවට අනුව ලක්ෂණ පරම්පරාවෙන් පරම්පරාවට ගෙන යන ප්‍රවේණික ද්‍රව්‍ය ඇති වටිනා ජාන සම්පත්; එනම් ජාන කිටුවක් වුව ද විය හැකිය. මේ කුමක් වුවත් ඒ හැම තැනකම පොදු සාධකය ජෛව විවිධත්වයයි. පරිසර පද්ධති සේවා පදනමයි. මිනිසුන්ට ජෛව විවිධත්වයේ තිබෙන උපයෝගීතාවයයි. සරලව දක්වනොත් වටිනාකමයි.

එවැනි බිම් පෙදෙස්, ජනතාවගේ සක්‍රීය සහයෝගය ලබා ගනිමින් කළමනාකරණය කිරීමේ අවශ්‍යතාව පාරිසරික සංවේදී ප්‍රදේශ මගින් සැපයේ. එලෙස ප්‍රදේශ හෝ භූමි දර්ශන පදනම් කර ගත් මෙවලමක් පරිසරයට ද එහි පැවැත්මටත් හිතකරය. එදා මෙදාකුර විවිධ පරිසර ප්‍රතිපත්ති අරමුණු ඉටු කර ගැනීමට ප්‍රදේශ පාදක සංයුක්ත මෙවලමක් ලෙසින් පාරිසරික සංවේදී ප්‍රදේශ නිර්මාණශීලී අයුරින් යොදා ගත හැකිය. සහකළමනාකරණය එයට අදාළ වේ. මේ ලිපියේ සාකච්ඡා කිරීමට අදහස් කරන්නේ එවැනි එක් නිර්මාණශීලී ප්‍රවේශයකි. ඕනෑම රටක ජනතාවට තම සංස්කෘතියට අනන්‍ය වූ දේශීය දැනුමක් ඇත. එය උපත ලබන්නේ ප්‍රජාවේ ජනතාවගේ අත්දැකීම් ඇසුරිනි. බොහෝවිට සිය ජීවනෝපාය අවශ්‍යතා සඳහා ස්වාභාවික සම්පත් යොදා ගැනීමේදී ඵෙත්දීය දැනුමක් ලෙස ඔවුන්ට දේශීය දැනුම උරුම වේ. නූතන දැනුම මෙන් පුස්තකාල වැනි ස්ථානවල මධ්‍යගතව එක්රැස් වී නොමැති දේශීය දැනුම විසිරී පවතී. බොහෝ විට එය සොයා ගවේෂණය කළ යුත්තේ ජනශ්‍රැතියයි. එහි දේශීය දැනුම ජීවමානව පවතී. මානව විද්‍යාඥයෝ එය හඳුනා ගන්නේ, මුඛ පරම්පරාවෙන් සම්ප්‍රේෂණය වන ස්පර්ශ කළ නොහැකි (අස්පාශ්‍ය) සංස්කෘතික උරුමයක් (Intangible Cultural Heritage) ලෙසයි.

ශ්‍රී ලංකාව එවැනි දේශීය දැනුම සම්භාරයක් ඇති රටකි. දේශීය දැනුම හා බැඳුණු ජෛව විවිධත්වයක් ඇත. පාරම්පරික අත්බේත්වලට අවශ්‍ය වන ඖෂධ පැලෑටි හා ඒ ඖෂධ වට්ටෝරු සරල නිදසුනකි. දේශීය දැනුම ආරක්ෂා වේ නම් එය හා ඇති ජෛව විවිධත්වය ද ආරක්ෂා වෙයි.

දිවයිනේ ස්වාභාවික වාසස්ථාන බොහොමයක් ස්ථානීයව සංරක්ෂණය කර ඇති රක්ෂිත ප්‍රදේශ ජාලය සමඟ සසඳන විට පාරිසරික සංවේදී ප්‍රදේශවල ඇති සුවිශේෂතාව නම්, එහි ක්‍රියාකාරකම් වලට සම්බන්ධ වීමට ජනතාවට වැඩි අවස්ථාවක් හිමි වීමයි. එහිදී ජෛව විවිධත්වය සංරක්ෂණය කිරීම පමණක් නොව; එය තිරසාර අයුරින් ප්‍රයෝජනයට ගැනීම හා සංරක්ෂණය නිසා ලැබෙන එළ ප්‍රයෝජන සාධාරණ හා සමාන අයුරින් භුක්ති විඳීමට ද ඔවුන්ට අවස්ථාව ලැබේ. පාරිසරික සංවේදී ප්‍රදේශ පිළිබඳ ව්‍යාපෘතියේ අවසන් ඇගයීම් වාර්තාව මගින් යෝජනා වී ඇති අයුරින් ප්‍රජාවට “ප්‍රජා පරිසර කළමනාකරණ ප්‍රදේශ” වුව ද නිර්මාණය කර ගෙන කළමනාකරණය කිරීමට අවස්ථාව උදා කර ගත හැකිය.

ශ්‍රී ලංකාව අන්තර්ජාතික ජෛව විවිධත්ව සම්මුතියේ පාර්ශ්වකාර රාජ්‍යයකි. මධ්‍යම රජයේ එකගත්වය ඇතිව තම වාසභූමිවල ජෛව විවිධත්වය හා බැඳුණු දේශීය දැනුම සංරක්ෂණය සඳහා ක්‍රියාවට නැංවිය හැකි ක්‍රියාකාරකම් බොහොමයක් එම සම්මුතියෙන් යෝජනා වී ඇත. (biocultural community protocols) ඉන් එකකි. (people's biodiversity register) එවැනි තවත් ප්‍රජා පාදක මෙවලමකි. ගැමි දිවි රටා කෞතුකාගාර (rural lifestyle museum) යනුවෙන් ද ප්‍රජා මෙවලමක් ඇත. තවත් එවැනි බොහෝ මෙවලම් සම්මුතිය මගින් පාර්ශ්වකාර රාජ්‍යයන්ට යෝජනා වී ඇත. ඒවා ක්‍රියාවට නැංවීමට මාරගෝපදේශ ඉදිරිපත් වී ඇත.

ජෛව විවිධත්වය හා බැඳුණු දේශීය දැනුම නිමිත්ත ලෙස ගෙන එය දරන දේශීය ජනතාවට තම වාසභූමි

රාජස්ථානයේ රායිකාවර, සිය පාරම්පරික ගොවිපොළ සත්ව විවිධත්වය සංරක්ෂණය සඳහා ප්‍රජා ජෛව විවිධත්ව සන්ධාන යොදා ගනිති.

හේපාලයේ කුඩා දැරියක් ජනතා ජෛව විවිධත්ව රෙජිස්ටරයක් සඳහා වැඩිහිටියකුගෙන් තොරතුරු විමසයි.

පාරිසරික සංවේදී ප්‍රදේශ ලෙස පවත්වා ගෙන යෑමට ඔවුන් බලගන්වන්නේ කෙසේද? යන්න මෙහිදී සලකා බැලේ. එවැනි කළමනාකරණ ආකෘතියක් සැකසීමේදී කළමනාකරණ අවශ්‍යතාව එම දැනුම දරන ප්‍රජාව තුළින්ම මතුවී ඒම මූලික අවශ්‍යතාවකි. එහිදී ජනතාව සජීවීකරණය සඳහා යම් කාර්ය භාරයක් රජයට ඉටු කළ හැකිය. ජාතික ජෛව විවිධත්ව උපායමාර්ගික ක්‍රියාකාරී සැලැස්ම එම අවශ්‍යතාව හඳුනා ගෙන ඇත. දේශීය දැනුම ප්‍රජාවේ එය ආරක්ෂා වී ඇති අයුරින්ම ප්‍රජාවේ සාමූහික ආචාරධර්මවලට ගරු කරමින් ප්‍රජාව තුළම එක්රැස් කළ යුතුය. එය දේශීය දැනුම සිතියම්ගත කිරීම යනුවෙන් හැඳින්වේ. ඒ සඳහා ජනතා ජෛව විවිධත්ව රෙජිස්ටරය හා ප්‍රජා ජෛව සංස්කෘතික ප්‍රඥප්තියක් සැකසීම අගනා මෙවලම් වේ. දේශීය දැනුම නූතන ගෝලීය දැනුම මෙන් නොව; සාකලා ප්‍රවේශයකින් (holistic approach) උපන්

දැනුමක් බැවින් පාරම්පරික වත් පිළිවෙත්, අභිචාර විධි, වාරිත්‍ර වාරිත්‍ර, කෙම් පහන් ආදී සමස්තයම සිතියම් ගත කිරීමට සැලකිලිමත් විය යුතුය. බාහිර ආයතන ආදියෙන් උදවු උපකාර අවශ්‍ය නම්, ප්‍රජාව විසින් නිර්මාණය කර ගත් ක්‍රමවේදයකට අනුව ඒවා ලබා ගැනීමට පහසුකම් සැලසිය යුතුය. සාමූහිකව එකඟ විය හැකි ආකාරයේ සහකළමනාකරණ සැලැස්මක් සකස් කර, විධිමත් අධීක්ෂණයකට හා පසු විපරම් කිරීමක් හා යාවත්කාලීන කිරීමක් කළයුතු වේ. මේ ආකාරයෙන් පාරිසරික සංවේදී ප්‍රදේශ දේශීය දැනුම හා බැඳුණු ජෛව විවිධත්වය සංරක්ෂණය සඳහා නිර්මාණශීලී අයුරින් යොදා ගැනීමට හැකිවේ.

ලීල රත්දෙනි
නියෝජ්‍ය ව්‍යාපෘති අධ්‍යක්ෂ,
පාරිසරික සංවේදී ප්‍රදේශ
ව්‍යාපෘතිය,
පරිසර අමාත්‍යාංශය.

පාරිසරික සංවේදී ප්‍රදේශ (ESA) ඊ-ගුණෙනුම පාඨමාලාව නිරසර ලෙස රජ දියුණු කිරීමට කැමති ඔබගේ ශ්‍රී ලාංකිකයෙකු සඳහාය. මෙම පාඨමාලාව පහසුවෙන් පන්දැමීම හා හැකි පාඨම සහිතව සිංහල, දෙමළ සහ ඉංග්‍රීසි යන භාෂා තුනෙන්ම ඇත.

මෙම පාඨමාලාව, පරිසර අමාත්‍යාංශය සහ එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවර්ධන වැඩසටහන විසින් ක්‍රියාත්මක කරන පාරිසරික සංවේදී ප්‍රදේශ (ESA) ව්‍යාපෘතියෙහි ප්‍රතිඵලයකි.

REGISTER

අදම ලියාපදිංචි වන්න

www.elearn.env.gov.lk

උපදේශකත්වය: විශේෂඥ වෛද්‍ය අතිරේ ජාසිංහ ලේකම්, පරිසර අමාත්‍යාංශය.

වසන්ත දිසානායක අතිරේක ලේකම්, (පරිසර ප්‍රතිපත්ති සහ සැලසුම්)

අධීක්ෂණය : කුලානි එච්.ඩබ්ලිව් කරුණාරත්න මිය ව්‍යාපෘති අධ්‍යක්ෂ, පාරිසරික සංවේදී භූමි ප්‍රදේශවල ජෛව විවිධත්ව සංරක්ෂණය ප්‍රවර්ධනය කිරීම හා පරිසර පද්ධති සේවා නඩත්තු කිරීමේ (ESA) ව්‍යාපෘතිය.

ලීල රත්දෙනි මහතා නියෝජ්‍ය ව්‍යාපෘති අධ්‍යක්ෂ, පාරිසරික සංවේදී භූමි ප්‍රදේශවල ජෛව විවිධත්ව සංරක්ෂණය ප්‍රවර්ධනය කිරීම හා පරිසර පද්ධති සේවා නඩත්තු කිරීමේ (ESA) ව්‍යාපෘතිය.

ප්‍රවර්තන අතිරේකය සකස් කිරීම කේමා කස්තුරආරච්චි මිය - නියෝජ්‍ය ව්‍යාපෘති කළමනාකාර - ESA ව්‍යාපෘතිය.

නියෝජ්‍ය කුමාර මිය නියෝජ්‍ය ව්‍යාපෘති කළමනාකාර, ESA ව්‍යාපෘතිය.

හසිනි ප්‍රබෝධා මිය ව්‍යාපෘති සහකාර - ESA ව්‍යාපෘතිය.

පාරිසරික සංවේදී භූමි ප්‍රදේශ තුළ ජෛව විවිධත්ව සංරක්ෂණය හා පරිසර පද්ධති සේවා නඩත්තු කිරීමේ ව්‍යාපෘතිය අනුග්‍රහයෙහි

සම්බන්ධීකරණය - රෝයි ජයසිංහ

දැන්වීම් අතිරේක අංශය

☎ 0112 429 339, 0777 270 076